

สุภาษิตกันยืมเงิน: หลักคำสอนสำหรับแก้ปัญหาเรื่อง “หนี้”
จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง

Proverbs for Money Borrowing Protection: The Doctrine for
Solving the Problem of "Debt" from Central Local Literature

Received: 5 November, 2019

Revised: 24 August, 2020

Accepted: 23 November, 2020

พัชลินจ์ จินนุณ¹

Phatchalin Jennoon

Abstract

This article aimed at studying the doctrine for solving the problem of "debt" from central local literature entitled “Proverbs for Money Borrowing Protection.” Although this literary work was written in 1928, it is still contemporary and appropriate to apply to the present society. The findings showed that the causes of being in debt are acceptance seeking from people in society. The debtors also love convenience, gamble, and are lazy. In terms of bad behaviors of debtors to creditors, it was found that they usually procrastinate. When the creditors press the claim, they are humiliated. The debtors are without sympathy. They are generally angry when being pressed for the claim and they do not keep their words. The reasons why creditors should not lend money to debtors are the toll it takes on their mental well-being, loss of friendship, and loss of beloved things. The good practice of

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย
Assistant Professor Ph.D., Thai Lecturer at the Faculty of Humanities and Social Sciences,
Thaksin University, Thailand

Corresponding Author: Email: phatchalinj@hotmail.com

debtors to creditors (as a benefactor) is that the debtors must be considerate. They must not be greedy or procrastinate. They must punctually give the money back, and pay by installments if they are not able to return all back to the creditors. The method to protect money borrowing is that the creditors must lend a small amount of money, remind themselves of the difficulty of making money, and spend money on making merit instead of lending it to friends. The method to survive without being in debt is that people must depend upon themselves, be diligent, estimate their expenses, remind themselves of bad consequences, consider their ability to give money back, keep cash with themselves, avoid paying by installments, have an honest job, focus on advancement in work, and be afraid of committing a sin. The doctrine shown via language use and simple strategies truly reflects literature wisdom of the author.

Keywords: central local literature, creditors, debtors, proverbs for money borrowing protection

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคำสอนสำหรับแก้ปัญหาเรื่อง “หนี้” จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง เรื่อง สุภาชิตกันยืมเงิน ซึ่งวรรณกรรมเรื่องนี้แม้จะแต่งใน พ.ศ. 2471 แต่ก็มีความทันสมัย เหมาะที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่คนเป็นหนี้ เกิดจากคนกลุ่มนี้ต้องการการยอมรับจากคนในสังคม อีกทั้งมีนิสัยส่วนตัวที่รักความสบาย ชอบเล่นการพนัน และเกียจคร้าน สำหรับพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ คือ มักผิดวันประกันพ่วง เวลาเจ้าหนี้มาทวงเงินก็ประจานเจ้าหนี้ให้ได้รับความอับอาย ขาดความเห็นอกเห็นใจ มักโกรธเมื่อถูกทวงหนี้ และไม่รักษาคำพูด เหตุผลที่ไม่ควรให้ใครยืมเงิน คือ การเสียทั้งสุขภาพจิต เสียเพื่อน และเสียของรักของหวง ในด้านการปฏิบัติที่ดีของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ (ในฐานะผู้มีบุญคุณ) คือ ให้คิดถึงใจเขาใจเรา ต้องไม่

ตระหนี่หรือขี้เหนียวหรืออดออมเกินไปจนทำให้เสียใจ และหากไม่สามารถคืนหนี้ทั้งหมดได้ก็ขอผ่อนเป็นงวด ๆ สำหรับวิธีป้องกันคนขี้เหนียว คือ ให้ยืมในปริมาณน้อย ๆ ให้หนักถึงยามยากลำบากกว่าได้เงินมา และให้นำเงินไปทำบุญดีกว่าให้เพื่อนยืม ส่วนวิธีอยู่รอดโดยปราศจากการเป็นหนี้ คือ ให้รู้จักพึ่งตนเอง ให้ขยันทำงาน ให้รู้จักประมาณการใช้จ่าย ให้หนักถึงผลเสียที่ตามมา ให้คำนึงถึงกำลังในการจ่ายหนี้ ให้เก็บเงินสดไว้กับตัว ให้ขายสต็อกกว่าขายเชื่อ ให้ประกอบอาชีพสุจริต ให้เกรงกลัวต่อบาปกรรมที่ทำไว้กับผู้อื่น และให้มุ่งสร้างความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน คำสอนที่ปรากฏผ่านการใช้ภาษาและกลวิธีที่เข้าใจง่าย สะท้อนภูมิปัญญาทางวรรณกรรมของผู้แต่งอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง เจ้าหนี้ ลูกหนี้ สุภาชิตกันยืมเงิน

บทนำ

ปัญหาเรื่องหนี้สินนับว่า เป็นปัญหาเรื้อรังที่มีมาอย่างยาวนาน แม้กระทั่งในอดีตก็มีการกล่าวถึงปัญหานี้โดยมาก ดังปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางเรื่องสุภาชิตกันยืมเงิน ที่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งก็ยังแนะนำวิธีรับมือ และวิธีการป้องกันเพื่อไม่ให้เป็นหนี้ด้วย ถือว่าเป็นวรรณกรรมคำสอนที่มีเนื้อหาทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ของคนในยุคปัจจุบันที่มักมีปัญหาเรื่องหนี้สิน ปัญหาของเพื่อนยืมเงินแล้วไม่คืนจนเกิดการขาดกรรมขึ้น เป็นต้น

Santiprapha (2019, October 6) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย กล่าวถึงการเป็นหนี้ของคนไทยว่า เร็วขึ้น และมากขึ้น คนที่อายุประมาณ 29-30 ปี มีหนี้เสียจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่วัยนี้เป็นกำลังสำคัญของประเทศ และเป็นรากฐานสำคัญของประเทศ แม้ว่าโดยภาพใหญ่ระบบเศรษฐกิจ ตัวเลขการจ้างงาน และรายได้ของประชาชนดีขึ้น แต่การจับจ่ายใช้สอยไม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนมีการหนี้จำนวนมาก

การมีหนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งตัวผู้ก่อหนี้หรือลูกหนี้และเจ้าหนี้ ที่พบเห็นในสื่อมวลชนมีตัวอย่างสม่ำเสมอ คือ ปัญหาการเป็นหนี้นอกระบบ หรือการไปหยิบยืมเงินจากคนใกล้ชิด เช่น คนในครอบครัว ญาติ และเพื่อนแล้วไม่คืน จนกระทั่ง กลายเป็นปัญหาที่ลุกลามใหญ่โตเมื่อมีการขาดกรรมกันขึ้นระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมาก่อน เรื่องเงินทองจึงเป็นเรื่องที่ไม่เข้าใครออกใคร ความสัมพันธ์ที่สร้างมาอย่างยาวนานก็สามารถพังทลายได้ ไม่ว่าจะรูปแบบของคู่รักหรือเพื่อน

ผู้ศึกษาพบว่า วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางเรื่องสุภาษิตกันยืมเงิน ผู้แต่ง คือ นายเจริญ อุปลัมภานนท์ แต่งในพ.ศ. 2471 พิมพ์โดยโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ กล่าวถึงปัญหา ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้อย่างเด่นชัด หลายคนมีปัญหาเรื่องหนี้สิน เนื่องจากไปหยิบยืมเงิน ทองของผู้อื่นจำนวนมาก เมื่อครบกำหนดการชำระหนี้ก็ไม่สามารถหาเงินมาคืนเจ้าหนี้ได้ โดยผู้แต่งแสดงภูมิปัญญาในการแนะนำสั่งสอนผู้อ่านที่มีปัญหาเรื่องหนี้สิน ทั้งที่เป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ รวมถึงคนที่ยังไม่เป็นหนี้ให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ปราศจากหนี้ เช่น การสังเกตพฤติกรรมของคนที่เป็นหนี้ เพื่อป้องกันการให้หยิบยืมเงินในภายหลัง วิธีป้องกันไม่ให้คนมายืมเงิน และการอยู่รอดโดยไม่เป็นหนี้ เป็นต้น ผ่านการใช้ภาษาและกลวิธีการ สอนที่เข้าใจง่าย โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะนำสถานการณ์ของเจ้าหนี้ ลูกหนี้ในสังคม ปัจจุบันมาสนับสนุนความคิดของผู้แต่ง เพื่อให้เห็นว่าแม้จะเป็นคำสอนของชาวบ้าน ช่วงทศวรรษ 2470 แต่ก็ยังทันสมัย สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้



ภาพประกอบ 1 สุภาษิตกันยืมเงินจากหอสมุดแห่งชาติ
ที่มา: ต้นฉบับหนังสือเล่มเล็กเรื่องสุภาษิตกันยืมเงินจากหอสมุดแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหลักคำสอนเพื่อแก้ปัญหาเรื่อง “หนี้” จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง เรื่อง สุภาชิตกันยืมเงิน

“มีสินทรัพย์นับหน้าสถานผล”: สาเหตุของการเป็นหนี้

การศึกษาเรื่องสุภาชิตกันยืมเงินสะท้อนให้เห็นสาเหตุของการเป็นหนี้ของคนในสังคมอย่างเด่นชัด ดังนี้

1. ต้องการการยอมรับจากคนในสังคม เรื่องสุภาชิตกันยืมเงินนำเสนอให้เห็นค่านิยมทางวัตถุในทศวรรษ 2470 อย่างชัดเจน ซึ่งพบว่า “เงิน” เข้ามามีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ผู้ที่มีเงินจะได้รับการยอมรับจากคนในสังคม แม้แต่การญาติกันนับกันเฉพาะในกลุ่มคนมีเงิน ส่งผลให้คนในสังคมต่างดิ้นรนต่อสู้เพื่อหาเงินมาตอบสนองค่านิยมดังกล่าว หลายคนสร้างภาพหลอกลวงผู้อื่นว่า มีเงินเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม เพราะสังคมยุคนี้ประเมินกันที่ภาพลักษณ์ภายนอกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรามีเงินเขาก็กลับนับว่าน้อง	เรามีทองเขาก็กลับนับว่าพี่
หากเรากลับทรัพย์สินวิชาศฤาณีไม่มี	เรื่องเช่นนี้ไม่มีมาเปนอาจิม
มีสินทรัพย์นับหน้าสถานผล	เรายากจนคนผู้มักดูหมิ่น
มานะเถิดเลิกเล่าหาไว้กิน	อย่าให้สิ้นเนื้อหาประดาตัว

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 23)

ผู้แต่งสะท้อนให้เห็นการสร้างภาพของคนในสังคมว่า คนกลุ่มนี้มักพุดจาติ และแต่งกายดีเหมือนคนมีเงิน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงินสักบาท ที่ทำก็เพื่อหลอกลวงผู้อื่น เพราะสังคมตัดสินคนที่ภาพลักษณ์ภายนอก หากมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อปรารถนาสิ่งใดก็จะได้รับการตอบสนองโดยง่าย เช่น หากต้องการจะหลอกยืมเงินผู้อื่นก็จะได้เงินมาอย่างง่ายดาย เพราะผู้ให้ยืมไว้เนื้อเชื่อใจ กลับกลายเป็นว่า ภาพที่เห็นเป็นเพียงภาพลวงตา ดังนี้

เห็นใครมีตีสันทิคิดจะปอก	ทะแกล้มลอกเงินตราแลผ้าผ่อน
เรียนข้อยอดต่อแหลเงื่อนแงอน	สบถล่อนอวดตนเปนคนดี
พอชินเชื่องเยื้องยืมปลอบปล้มปลุก	ได้แก่ทุกข์แล้วก็มาหลบหน้าหนี
บ้างก็ยืมผ้านุ่งปรุงกายี	เที่ยวเตร่พริกโรสาวชาวนคร

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 7)

2. รักความสบาย ผู้แต่งกล่าวว่า นิสัยส่วนหนึ่งของลูกหนี้ คือ รักความสบาย ความสุขสบายส่วนหนึ่งมาจากการได้รับปัจจัยที่ตอบสนองต่อตนเอง โดยเฉพาะ ด้านการอยู่ดีกินดี และมีเงินใช้จ่าย หากไม่มีก็ไปหยิบยืมเพื่อปรนเปรอความสุข ทั้งนี้ Suriyan Choochuay (2019, June 14) กล่าวว่า มนุษย์ต้องการเพียงความสุขสบาย การกระทำทุกอย่างในชีวิตประจำวันก็เพื่อความสบาย ความสบายของตนเอง ผู้ที่นิยมความสบายจะทำให้ไม่ได้เมื่อพบกับความยากลำบากในชีวิต โดยผู้แต่งเรื่องสุภาษิตกันยืมเงินกล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้ได้รับความสุข ความสบาย คือ เงิน เมื่อไม่มีเงินก็จะทำทุกวิถีทางให้ได้เงินมา แม้จะต้องหยิบยืมผู้อื่น ในตอนที่ยืมเงินจึงไม่รู้สึกอายหรือยากลำบาก แต่จะทุกข์เมื่อต้องทำงานกรำแดดกรำฝนให้ผู้อื่นจึงมองว่ายากจน

ส่วนตัวเจ้าเล่ห์หมายแต่ฝ่ายสุข คนอื่นทุกข์ร้อนอุรังข้างเกิดเหว
พวกลูกหนี้มีได้อายพิปรายเปรย เราได้เคยพบเห็นเชื่อเช่นมา

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 4)

เรื่องหาบขอร้องขายอย่าหมายมาตร บอกเด็ดขาดเธอต้องร้องไม่ไหว
หาบของขายอายหน้าระอาใจ แต่หากไปหยิบยืมเธอลืมอ้าย
คิดแต่เพียรเปียหเขาเอาแต่ผล เลี้ยงท้องตนให้เปนสุขเปลื้องทุกข์หาย
เงินท่านหาหมายากลำบากกาย ต้องเหนี่ยวหน่ยคลายสุขทุกเวลา

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 12)

3. ชอบเล่นการพนัน ปัญหาการเล่นการพนันส่วนหนึ่งของคนไทยเกิดจากความนิยมเสี่ยงโชค การมีนิสัยรักสนุก และการหวังจะรวยทางลัด เพราะได้เงินเร็วกว่า เมื่อมีโชคถูกรางวัลก็นำเงินมาปรนเปรอความสุขให้ตนเอง เพราะเป็นเงินที่หาได้ง่าย ไม่ต้องทำงานหนัก ตรากตรำ ครั้นเล่นแล้วแพ้ก็หวังจะเสี่ยงใหม่ สู้ไปหยิบยืมเงินของคนใกล้ชิดเพื่อแก้มือ เมื่อแพ้หลายครั้งเข้ากลายเป็นมีภาระหนี้สินล้นมือ จนกลายเป็นความขัดแย้งหรือทำให้มิตรภาพสูญเสียไปในเวลาต่อมา เพราะไม่มีเงินคืนเจ้าหนี้ ผู้แต่งแนะนำว่า หากจะยืมเงินเพื่อนก็ขอให้นำเงินไปประกอบอาชีพสุจริต เช่น ลงทุนค้าขาย สักวันคงได้กำไรมาคืนเจ้าหนี้ การเล่นการพนันมีแต่หายนะ หลายคนต้องขายเครื่องประดับจนหมดตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยืมเขาเล่นถั่วโป้ออนาถ	จะปลั่งพลาตศุนย์ทรามเปนน้ำไหล
ยืมท่านค้าลาคเค้าเซ็นมิเปนไร	คงจะได้หวังผลจนกลับมี
ยืมไปค้าโปถั่วเห็นชั่วช้า	แล้วจะหาที่ไหนไปใช้หนี้
จะตั้งตือถือถ้านพาลพาทิ	เห็นไม่ตีดอกเธอแก้วเกลอไทย

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 25)

คิดค้าขายคลายร้อนค้อยผอนผัน	การพะนันร้ายเจียวมันเฉียวฉุน
คิดค้าขายหากพลาตจะขาดทุน	คงคิดหมุนคืนได้กำโรมา
เสียพะนันขันแก้กลับแบ่ใหญ่	คงจะไม่สมมาตรปรารถนา
แหวนสายสร้อยจะพลอยมรณา	แต่ชั้นผ้านุ่งหล่อนจะล่อนตัว

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 43)

4. มีนิสัยเกียจคร้าน ผู้แต่งกล่าวว่า ผู้ที่นิยมกู้หนี้ยืมสินส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ มีนิสัยเกียจคร้าน บางคนมีร่างกายก็สมประกอบเหมือนคนอื่น และอายุยังไม่มาก ยังมีเรี่ยวแรงในการหาเงิน แต่กลับไม่ชอบทำการทำงาน เมื่อไม่มีเงินก็ใช้วิธีเบียดเบียนผู้อื่น คนประนีเป็นพวกมีนิสัยพาล ดังตัวอย่างนี้

ท่านที่ยืมเขาใช้ไม่กะดาก	เพราะความยากทุกซทจนจนหนักหนา
มิใช่ร่างทุพลคนคนชรา	แต่ครั้นหาเสปียงไว้เลี้ยงตน
มือก็มีเท้ามีแต่ซี้เกียจ	ดีแต่เบียดเบียนเขาเอาแต่ผล
ท่านพวกนี้มีจิตต์ผิดพิกล	ใจแปลกปนไปข้างทางจะพาล

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 5)

“ถึงสาบานก็จงเปื่อยยาเชื้อใจ”: พฤติกรรมที่ไม่ดีของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้

ผู้ศึกษาพบว่า เรื่องสุภาพซัดกันยืมเงินกล่าวถึงพฤติกรรมของการกู้ยืมเงินของผู้อื่น จนเป็นหนี้ว่า ส่วนใหญ่เกิดกับคนใกล้ชิดสนิทสนมกัน เช่น เป็นเพื่อน เป็นญาติมิตร เมื่อหยิบยืมเงินจะไม่มีการทำสัญญากันอย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถนำกฎหมายมาจัดการได้ แต่เป็นการหยิบยืมกันทางวาจา โดยอาศัยความใกล้ชิดสนิทสนมมาเป็นเครื่องมือในการยืมเงิน ครั้นได้มาแล้วก็ไม่ทำตามที่ได้ลั่นวาจาไว้ สุดท้ายก็เสียเพื่อน ซึ่งในยุคปัจจุบันพฤติกรรมเช่นนี้ยังมีอยู่ ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ดังพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ต่อไปนี้

1. มักผิดวันประกันพรั่ง การผิดวันประกันพรั่งของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้มักปรากฏให้เห็นในสื่อปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ แม้กระทั่งในวรรณกรรมที่แต่งทศวรรษ 2470 ก็เช่นเดียวกัน สาเหตุเกิดจากคนกลุ่มนี้ไม่สามารถนำเงินมาคืนได้ตามที่กำหนด จึงขอผิดไปเรื่อย ๆ สุดท้ายเจ้าหนี้ก็ไม่ได้เงินคืน ดังนี้

ที่เขาผิดนัดว่าจะมาส่ง
ถึงสาบานก็จงเปื่อย่าเชื้อใจ

เห็นมิดคงดั่งคำที่รำไซ

คนยากไร้เชื่อยากลำบากลำบาก

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 18)

2. มักประจานเจ้าหนี้ให้อับอาย พฤติกรรมที่น่ารังเกียจอย่างหนึ่งของลูกหนี้ คือ ตอนยืมเงินจะใช้คำพูดอ่อนหวานนุ่มนวลเพื่อขอยืมเงินจากคนใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ หลงเชื่อ จนสุดท้ายเจ้าหนี้ก็ให้เงินแก่ลูกหนี้ไป ครั้นถึงกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้มาทวงเงินตามที่สัญญากันไว้ กลับพูดประจานเจ้าหนี้ต่อหน้าผู้อื่นเพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับความอับอาย ไม่กล้าทวงอีก ดังตัวอย่าง

ครั้นเจ้าหนี้ทวงหนักกลับชักฉุน
หาว่ากหาว่าเงินจนเกินคน
พวงลูกหนี้คืออย่างเอาข้างตัน
คนไม่มีก็มาทวงกะลวงพาล

ลบหลู่คุณเจ้าทรัพย์ให้อับผล

เห็นว่าจนแบกหน้ามาประจาน

เจ้าหนี้มันถูกหาว่าหน้าด้าน

มารุกรายญาติกหน้าชะล่าลาม

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 3)

3. มักขาดความเห็นอกเห็นใจ ผู้แต่งกล่าวว่า ลูกหนี้บางคนขาดความเห็นอกเห็นใจเจ้าหนี้ไม่นึกถึงจิตใจของเขาว่าตอนที่เขาให้ยืมเงิน เขาอาจเหลือเงินก่อนสุดท้ายแต่ยอมสละให้ก็เพราะหวังไย กลัวเพื่อนจะได้รับความเดือดร้อน แต่ครั้นเจ้าหนี้มีเรื่องเดือดร้อนต้องใช้นี้บ้าง หวังจะทวงเงินที่ลูกหนี้ยืมไป ลูกหนี้กลับแสดงท่าทีแล้งน้ำใจ ไม่คิดถึงใจเขาใจเรา ซึ่งลูกหนี้ประเภทนี้ไม่ควรคบหาอีกต่อไป ดังนี้

เมื่อเจ้าหนี้เงินขุกมีทุกซ์ร้อน	ควรจะผ่อนให้เจ้าทรัพย์ระงับเชื้อ
เมื่อตัวทุกซ์แทบว่าน้ำตากะเด็น	ช่างไม่เห็นนอกเขากเราเลย
ส่วนตัวเจ้าเล่าหมายแต่ฝ่ายสุข	คนอื่นทุกซ์ร้อนอู้งข้างเกิดเหว
พวกลูกหนี้มีได้อายุพิปรายเปรย	เราได้เคยพบเห็นเชื้อเช่นมา

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 4)

4. มักโกรธเมื่อถูกทวงหนี้ ผู้แต่งกล่าวว่า ลูกหนี้บางคนแสดงพฤติกรรมที่น่ารังเกียจแก่ผู้พบเห็น สังเกตได้จากการแสดงอารมณ์โกรธทุกครั้งที่เจ้าหนี้มาทวงหนี้ ทั้ง ๆ ที่เป็นสิทธิที่เขาพึงจะทำได้ แต่กลับกลายเป็นว่า สิ่งที่เจ้าหนี้ทำเป็นความผิดอันร้ายแรง การกระทำดังกล่าวเกิดจากต้องการโยนความผิดให้แก่เจ้าหนี้ เขาจะได้ไม่กล้าทวงเงินอีกดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยืมท่านไปไม่ใช่ใจแหนหว	ครั้นท่านทวงซิเธอโกรธโทษโทษา
ไม่ใช่เขาเล่าหนอเจ้าพ่อยา	จะโกรธาเดือดดาลประการใด
เอาจิตต์เราขีดเทียบจิตต์เขา	ก็เหมือนเราจริงจิตต์หาผิดไม่
เจ้าฝ่าฝืนขึ้นทำอยู่รำไป	ก็คือใครเขาจะกลับนับว่าดี

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 14)

5. มักไม่รักษาคำพูด พฤติกรรมที่น่ารังเกียจอีกประการหนึ่งของลูกหนี้ คือ การไม่รักษาคำพูด ตอนที่ยืมเงินบางคนใช้คำพูดประจบประแจงเพื่อให้เจ้าหนี้เกิดความเชื่อใจ ถึงขนาดสาบานให้ตนรทหากไม่คืนเงิน แต่กลับกลายเป็นว่าคำสัญญาดังกล่าวเป็นเพียงลมปาก เพราะเมื่อถึงเวลาคนกลุ่มนี้จะไม่ทำตามทีกล่าวไว้ จึงไม่ควรไว้วางใจคนประเภทนี้มีเช่นนั้น จะได้รับแต่ความเสียใจในภายหลัง ดังนี้

เล่นกับคนจนยากลำบากนัก	อย่าเชื่อนักคำสาบานนะท่านเอ๋ย
ฉันทได้พบมาบ้างทั้งได้เคย	ได้ชิมเชยรสมาเสียหน้าเขยว

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 19)

ขึ้นชื่อคนปั่นน้ำค้ำหลอกล่อ	เข้ากรอกหม้อจะไม่มีที่ในโอ่ง
หลงเชื่อถ้อยพลอดเคว้งเลยเตงโตง	ชนิดโกงพุดปดสขบแรง
ที่เป็นคนสิ้นคิดจิตต์ลามาก	ขุมรกรเปนเรือนไม่เพื่อนแฝง
เข้าที่ไหนใช้กลบประจบประแจง	ใครจะแข่งใครจะดำขำไม่กลัว
เอาแต่ได้ใช้ตื้อเขาถ้อด้าน	ไม่ต้องการถ้อคำที่กล้ากลัว
ได้ไปแล้วเสร็จสรรพไม่พันพัน	เลยหลบลตัวมิได้มาเห็นหน้ากัน

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 26)

“ให้ยืมเข้ายืมของมองเห็นโทษ”: เหตุผลที่ไม่ควรให้ใครยืมเงิน

ผู้แต่งกล่าวถึงสาเหตุที่ไม่ควรให้ใครยืมเงิน โดยเฉพาะ ให้เพื่อนสนิทหรือคนใกล้ชิดยืมเงินว่าจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เมื่อเพื่อนหรือคนใกล้ชิดไม่คืนเงินดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มักเสียสุขภาพจิต ผู้แต่งกล่าวว่า เจ้าหนี้ที่ให้ลูกหนี้ยืมเงินมักจะเสียสุขภาพจิตในภายหลัง โดยเฉพาะ ในตอนที่ไปทวงเงินแล้วเขาไม่คืน เจ้าหนี้จะแสดงอาการหงุดหงิด โกรธเคือง ครั่นทวนหลาย ๆ ครั้งแล้วไม่ได้ก็พาลให้เสียความรู้สึก เสียใจที่ไว้ใจคนใกล้ชิดส่งผลให้เสียสุขภาพจิตโดยใช้เหตุ ดังนี้

ให้ยืมเข้ายืมของมองเห็นโทษ	จะต้องโกรธโหดร้ายกันหลายหน
เราไม่ได้ไม่ต้องเสียของตน	โกรธก็หนเดียวพลันเท่านั้นนา

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p.20)

2. มักเสียเพื่อน และเสียของรักของหวง ผู้แต่งกล่าวว่า การให้เพื่อนยืมเงินหรือข้าวของเครื่องใช้ที่เป็นของรักของหวง อาจทำให้เสียเพื่อนและเสียของรักของหวงอีกด้วย เพราะแม้เขาคืนข้าวของเครื่องใช้นั้นมา แต่ของดังกล่าวย่อมมีสภาพแตกร้าว ไม่เหมือนเดิมพาลให้เจ็บใจยิ่งกว่าเก่า ดังนี้

เมื่อมีทองของเข้าให้ยืม	เขาไม่ลืมเขาส่งมาคงที่
ของแตกร้าวกล่าวว่ารึราศี	เห็นไม่ดีหลายทางเกิดหมายใจ

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 22)

“อกท่านบ้างเธอบ้างช่างไม่คิด”: การปฏิบัติที่ดีของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ (ในฐานะผู้มีบุญคุณ)

การที่ลูกหนี้รู้หลักการปฏิบัติต่อเจ้าหนี้จะช่วยให้เจ้าหนี้มองลูกหนี้ในแง่ดีมากขึ้น โดยลูกหนี้ควรตระหนักว่า การที่เจ้าหนี้ช่วยเหลือในยามที่เราได้รับความเดือดร้อน แสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจที่ไว้วางใจว่า เราจะคืนเงินแก่เขา ไม่ปิดพลับ และก็เป็นเรื่องเตือนใจว่า เขาอยู่ในฐานะผู้มีบุญคุณต่อเรา เพราะฉะนั้น จึงควรตอบแทนความไว้วางใจของเขาด้วยหลักปฏิบัติที่ทำได้ไม่ยากนัก ดังรายละเอียดในแต่ละประเด็นต่อไปนี้

1. ให้คิดถึงใจเขาใจเรา ผู้แต่งกล่าวว่า ลูกหนี้ที่ดีควรคำนึงถึงจิตใจของเจ้าหนี้ด้วยว่า เมื่อเขาให้ยืมเงินแสดงว่าเขามีน้ำใจ ทั้ง ๆ ที่เขาก็อาจได้รับความเดือดร้อนด้วยเช่นกัน เมื่อถึงกำหนดคืนเงินจึงควรคืนเขาไป ให้นึกถึงในยามที่ลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อนบ้างว่า ตนก็เป็นทุกข์ไม่ต่างจากเจ้าหนี้

อกท่านบ้างเธอบ้างช่างไม่คิด	เธอก็จัดดีท่านก็ใจจะโรหน่า
เธอก็คนเหมือนเขาใช้เต่าปลา	เขารู้หามาประกอบที่ชอบธรรม

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 13)

2. ไม่ตระหนี่ หรือขอผิดวันประกันพุ้ง พดดิกรรมที่น่ารังเกียจประการหนึ่งของลูกหนี้ คือ มักผิดวันประกันพุ้ง เมื่อเจ้าหนี้มาทวงหนี้ก็ขอผิดไปเรื่อย ๆ เพราะยังไม่ต้องการคืนเงิน จนทำให้เสียเพื่อนไป จึงควรรักษาสัญญาที่ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งจะส่งผลให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญด้วย ดังนี้

เมื่อยืมท่าน ๆ ให้สมใจนึก	ได้รู้สึกความเขินค่อยเป็นสุข
ที่ผิดไว้มิให้เกินเกิดเฉินซุก	รับบ้นบุญมาใช้มิให้ทวง
เพราะเขาเห็นทางได้มาใช้หนี้	ไม่ตระหนี่เหนียวแน่นจะแหนทวง
เขารักษาเหล่ากอไม่ล่อลวง	ชนทั้งปวงก็นิยมเฝ้าชมกัน

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 6)

3. ให้รีบคืนเงินตามที่ตกลงกันไว้ ผู้แต่งแนะนำว่าเมื่อยืมเงินเขา ครั้นถึงเวลาคืนให้รีบคืนตามกำหนด เพื่อรักษาไมตรีต่อกันไว้ หากรู้ตัวว่ายืมแล้วไม่มีปัญญาหรือไม่สามารถคืนเงินได้ ก็ไม่ควรยืม ดังตัวอย่าง

ยืมแล้วใช้ให้เขาผู้เจ้าหนี้
เมื่อไม่มีทางใช้เธอไร้โชค

ท่านคงมีแกใจโมโหมโ
อย่างมโง่หลงลืมท่านมา

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p.13)

4. ขอผ่อนหนี้เป็นงวด ๆ ผู้แตงแนะนำลูกหนี้ที่ไม่สามารถนำเงินทั้งหมดมาคืน เจ้าหนี้ได้ว่า ควรต่อรองกับเจ้าหนี้ว่าจะขอผ่อนเป็นงวด ๆ เพื่อให้เจ้าหนี้เกิดความสบายใจ ว่าลูกหนี้จะไม่หนีหนี้

ท่านให้ยืมปลื้มปดเราหมดทุกซ์
แล้วไม่คิดใช้ท่านโดยทันที

ได้ความสุขอิมเอมเกษมศรี
หรือไม่มีจวงอนขอผ่อนปรน

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 2)

ตัวอย่างที่กล่าวมา เป็นการแนะนำวิธีใช้หนี้เพื่อไม่ให้เสียเพื่อนหลายประการ ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของคนในสังคมปัจจุบันด้วย ดังเว็บไซต์ด้านการเงิน (Money hub.in.th, 2019, June 14) กล่าวถึงลักษณะของลูกหนี้ที่ดีไว้ด้วย ดังนี้ 1) ลูกหนี้ที่ดีต้อง ผ่อนชำระตามกำหนด 2) ลูกหนี้ที่ดียอมไม่หนีหน้าถ้ามีเงินไม่เพียงพอ 3) ลูกหนี้ที่ดีต้อง ติดต่อกับเจ้าหนี้อย่างสม่ำเสมอ 4) ลูกหนี้ที่ดีควรรับโทรศัพท์จากเจ้าหนี้ทุกครั้ง 5) ลูกหนี้ ที่ดีควรรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหนี้ 6) ลูกหนี้ที่ดีควรบอกเหตุผลของการไม่ชำระหนี้ และ 7) ลูกหนี้ที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์ ทั้งนี้ เว็บไซต์สนุก (Sanook.com, 2019) กล่าวถึง กฎของการยืมเงินเพื่อนและการรักษาความสัมพันธ์ไว้ดังนี้ 1) รักษาสัญญาเมื่อสัญญาว่าจะ คืนเงินวันไหนก็ไม่ควรผิดสัญญา หากไม่จ่ายหนี้ ยามที่มีเรื่องเดือดร้อนต้องใช้เงินอีกก็คงไม่มีใครกล้าให้ยืมอีก 2) อย่าหลบและอาย ให้นึกถึงตอนที่ขอยืมเงินเพื่อนว่าตอนนั้นมีความ กล้าและต้องการพบเพื่อนมากเพียงใด เพราะฉะนั้น ตอนที่ยืมมาแล้วก็ควรทำในแบบ เดียวกัน 3) รักษาน้ำใจคนให้ยืม สาเหตุหลัก ๆ ที่เพื่อนทะเลาะกันเรื่องยืมเงิน ก็คือการไม่คืนเงินที่ยืมโดยอ้างว่าไม่มีเงิน แต่มีเงินไปทำอย่างอื่น เช่น นำเงินไปเที่ยว แม้สุดท้ายได้คืนเงินแล้ว แต่เพื่อนก็ไม่อยากคบหาอีก 4) รักษามิตรภาพไว้ก่อน เหตุผล หลัก ๆ ที่เราสามารถยืมเงินเพื่อนได้ คือ ความไว้ใจ และมิตรภาพที่ร่วมสร้างกันมา ดังนั้น หากมี หนี้ก็ให้รีบคืนหนี้ นั้น ไม่ผิดวันประกันพรุ้ง และ 5) คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนยืม หากยืมไปแล้วไม่สามารถหาเงินมาคืนได้ ก็จะทำให้มองหน้ากันไม่ติด และทำให้เพื่อน คิดกับเราในแง่ลบอีกด้วย

“เรามีเงินมีทองอย่าต้องจ้อ”: วิธีป้องกันคนยืมเงิน

ผู้แต่งแนะนำวิธีป้องกันเพื่อไม่ให้เพื่อนหรือคนใกล้ชิดยืมเงิน ดังต่อไปนี้

1. ให้ยืมในปริมาณน้อยๆ หากไม่ได้คืนก็ไม่เสียตายนัก ผู้แต่งแนะนำว่า ผู้ที่มีเงินไม่ควรให้เพื่อนยืมเงินคราวละมาก ๆ ทั้งนี้ เกิดจากเมื่อทวงแล้วไม่ได้เงินคืนก็จะไม่รู้สึกเสียตายนเงินที่ให้ไปมากนัก แต่หากจะไม่ให้เพื่อนยืมเลย ก็อาจต้องรับกับพฤติกรรมการต่อแยะของเพื่อนที่ไม่ยอมเลิกเรา จึงควรให้ในปริมาณที่ไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญใจให้แก่ตนเอง เมื่อให้ไปแล้วก็ไม่ต้องไปทวงซ้ำหลายครั้ง เพราะหากเขาไม่คืนเงินนั้น เขาก็คงไม่กล้ามารบกวนอีก ดังนี้

เรามีเงินมีทองอย่าต้องจ้อ	คนขี้้อสาระเลวที่เหลวไหล
หากรำคาญหารประทศคิดตัดใจ	ให้เขาไปเกิดพ่อแต่พอควร
เขาไม่ใช่อย่าทวงหวังใจยัง	เมื่อทนหลังสิ้นกะบิดจะคิดทวน
คงไม่กล้ามาพบเขารบกวน	ไม่กล้าทวนออกปากกะตากาย

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 20)

2. ให้นึกถึงในยามยากลำบากกว่าจะได้เงินมา ผู้แต่งแนะนำว่า ก่อนจะให้ใครยืมเงินคราวละมาก ๆ ควรไตร่ตรองว่า เงินทองเป็นของหายาก ยิ่งในยุคที่คนวัดคุณค่ากันที่เงิน คนยิ่งต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้เงินมา และต้องแลกกับการทำงานหนักขึ้น หากในอนาคตให้เขายืมแล้วเขาไม่คืน เขาเอาไปใช้อย่างสุขสบายโดยไม่ทำงาน จะทำให้เจ็บช้ำน้ำใจเสียเปล่า ๆ จึงควรคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบก่อนให้ใครหยิบยืมเงินทอง ดังนี้

อันเงินทองของเราเล่าที่หา	ก็ได้มาโดยยากลำบากหลาย
เหนืออารมณ์แทบล้มประดาตาย	อาบเหงื่อกายต่างน้ำทุกคำคืน
ท่านที่ยืมปลื้มใจได้ร่อน ๆ	ไม่หาคอนเจ็บบ่าหน้าแซมขึ้น
เราชียากตรากตรำสู้กล้ากลืน	นอนก็ตื่นเวลากาออกบิน
ได้มาบาทใช้สสิ่งหนึ่งเหลือสาม	พยายามยากจัดเต็มเบนิงสิน
รวมเงินทองกองเสื่อจนเหลือกิน	ไม่รู้สิ้นรู้ศูนย์ยังพูนมา

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 21)

3. ให้นำเงินไปทำบุญดีกว่าให้เพื่อนยืม ผู้แต่งแนะนำว่า เมื่อมีเงินอย่าเก็บไว้เพื่อรอให้คนมายืม แต่ควรนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง เกิดความสุขในชีวิต เช่น การนำไปทำบุญ บริจาค ซึ่งจะส่งผลดีในชาติหน้า คือ การมีทรัพย์สิ้นบริบูรณ์ แทนที่จะมานั่งเจ็บใจที่เสียเงินโดยใช่เหตุ

ไม่มีเหออย่าเอาเข้ามาใส่
เรามีเงินทำบุญมีคุณครัน

หาดีไม่หนาพอซื้อไม่ซ้น
เงินทองนั้นหล้าบากยากกะไร

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 20)

ควรแล้วท่านหันหาศรัทธาเถิด
เร่งทำสละทำทางสร้างศาลา
สร้างกุศลชวนชายหวังภายหน้า
ให้ยืมกู้คุณะพอพอประมาณ

จะก่อเกิดรุ่งเรืองในเบื้องหน้า
ทอดผ้าป่ากะถินนั่งสังกะทาน
ทรัพย์จะมากินเข้าเนาสถาน
ทรัพย์จะพาลศูนย์เปล่าไม่เข้าที่

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 21)

ตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ชัดว่า การให้เพื่อนยืมเงิน เมื่อเพื่อนไม่คืนทำให้เกิดความชุนมัวหลายประการ วิธีการป้องกันที่ดี คือ ให้นึกถึงผลเสียหรือปัญหาที่จะตามมาจากการให้ยืมเงิน นอกจากนี้ก็ให้เห็นคุณค่าของเงินที่มีอยู่ให้มาก ๆ ก็จะรักษาเงินที่มีอยู่ไว้ได้ เมื่อจะใช้เงินก็จะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

“โลกกล่าวสารเห็นสมนิยมิน”: วิธีอยู่รอดโดยไม่เป็นหนี้

ผู้แต่งได้แนะนำวิธีอยู่รอดโดยปราศจากหนี้สินไว้หลายวิธีการด้วยกัน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่มีนิสัยชอบหยิบยืมหรือมีปัญหาเรื่องหนี้สิน ดังรายละเอียดคำสอนต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ให้รู้จักพึ่งตนเอง ผู้แต่งแนะนำว่า หากไม่มีเงินให้พึ่งตนเอง อย่าไปหยิบยืมคนใกล้ชิด ไม่ว่าจะเพื่อนหรือเครือญาติ เขาจะดูถูกในภายหลัง และการไปพึ่งเขาจะพึ่งได้ไม่นาน เพราะเขาก็ต้องใช้จ่ายเหมือนกัน การหวังแต่จะหยิบยืมของผู้อื่น เป็นการสั่งสมนิสัยด้านลบ มีแต่ทำให้คนรังเกียจ ดังนี้

คิดพึ่งตนของตนผลประเสริฐ
คิดพึ่งเขาเอาแต่ตามความสบาย

จะล้ำเลิศโลกาหนาพ้อเอ๋ย
มักจะเคยตัวเธอเสมอไป

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 14)

เมื่อมีน้อยกินน้อยค่อยบัญญัติ
ไม่หมายพึ่งวงศวานทั้งวานเครือ
ถือทฤษฏีทำด้วยลำแข้ง
จริงนะเธอชาวไทยไร้ศุงการ

ทุนจำกัดเราไม่ปรนให้สิ้นเหลือ
ถึงเขาเอื้อเราได้ก็ไม่นาน
แต่พอแรงเหนื่อยพักไม่หักหาญ
โลกกล่าวสารเห็นสมนิยมิน

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 24)

2. ให้ขยันทำงาน ผู้แตงแนะผู้ที่ชอบกู้หนี้ยืมสินให้ขยันทำงาน โดยให้เหตุผลว่า ผู้ที่ขยันจะไม่มีวันอดตาย และไม่เดือดร้อนเรื่องเงินทอง ผู้แตงให้กำลังใจว่า ไม่มีใครยากจนไปได้ตลอดชีวิต ตราบใดที่ผู้ขยันไม่มีนิสัยเกียจคร้าน ทำงานโดยไม่ท้อถอย ไม่นานทรัพย์ย่อมไหลหลั่งเข้ามา เพราะทรัพย์มักอยู่กับผู้ประพฤติดี ดังนี้

ยากเจ็ดที่มีเจ็ดหนทนเอาหน่อย
ทุกคืนวันหมั้นทำอยู่รำไป
ทรัพย์ไม่ชอบปะปนกับคนชั่ว
หากไปอยู่ปะปนกับคนดี
ทรัพย์เกียจกลคนทรามน้อยความคิด
ชอบไปอยู่ตามตึกคนตริกตรอง

อย่าท้อถอยดั่งกิลิจิตไซ
ผลคงได้พูนมาทุกราตรี
มาถึงตัวทรัพย์ก็หายกระจายหนี
ตั้งร้อยปีอยู่ได้เป็นก่ายกอง
อยู่ไม่ติดคนชั่วที่มีวามอง
ทรัพย์สิ่งของไม่ชอบคนกอบพาล

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p.16)

3. ให้รู้จักประมาณการใช้จ่าย ผู้แตงเตือนสติว่า ผู้ที่มักใช้จ่ายเงินเกินตัว หรือไม่ดูฐานะของตนมักพบกับหายนะ จึงควรใช้เงินอย่างเหมาะสมกับฐานะ ให้ละเลิกนิสัยใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และไม่ควรถูกแข่งขันกับคนมีเงิน หากขยันทำมาหากิน สักวันจะสามารถซื้อของที่ประสงค์ได้ ดังนี้

เชื่อเถิดพ่อเราเพียรหาเลี้ยงท้อง
อย่าเพื่อซื้อมาปรุงบำรุงตน

เรื่องแหวนทองเพชรพลอยสายสร้อยสน
พ่อยังจนจงเจียมเสียมกาย

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 9)

ผู้แตงนำเสนองานของคนที่พยายามแต่งกายให้ดูดีเพื่อให้คนยอมรับ หรือกู้เงินมาซื้อรถยนต์ เพื่อให้คนมองว่ามีเงิน ผู้แตงจึงแนะนำคนจนให้รู้จักเจียมตัว ให้ดำเนินชีวิตตามฐานะ เพราะหากใช้เงินเกินตัวจะพบกับหายนะได้ และกลายเป็นสร้างหนี้สินโดยใช่เหตุ ดังนี้

สมัยนี้มีเงินเดือนยี่สิบบาท
นุ่งม่วงไหมสายสร้อยนาฬิกา
เมื่อเงินเดือนเราน้อยอย่าพลอยตื่น
ไต่รอดหนี้ที่หลังไม่นั่งนุง
เงินเดือนน้อยอย่าดำเนียรดิรถนน
อุตุสำห้ดิเรเอาหน้อยอย่าลายนวล

วางอำนาจยศศักดิ์สูงนักรักษา
ถุกบาทาร้องเท้าเฝ้าบำรุง
เพียงผ้าพื้นเกิดหนาหามาnung
ค้อยบำรุงหนาพอแต่พอควร
เรื่องรถยนต์อย่าเพื่อใช้ทำใจหวน
เวลาจนเลิกงานอย่าพาลแซ

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 45)

4. ให้นึกถึงผลเสียที่ตามมาจากการหยิบยืมผู้อื่น ผู้แตงสอนว่าก่อนจะหยิบยืมทรัพย์สินของผู้อื่นให้คิดถึงผลร้ายที่ตามมา เช่น ไปหยิบยืมข้าวของที่เขาหวง เกิดมีผู้ร้ายฉกชิงวิ่งราวของนั้นไป หรือทำข้าวของเขาสูญหาย ทำให้ต้องดิ้นรนหาเงินมาใช้คืนเขาอีกสองเท่า ได้รับความเดือดร้อนหนักกว่าเก่า ดังนี้

ของ ๆ ท่านที่หามาไว้หมาย
ให้เขายืมไปปรุงบำรุงตน
เมื่อผู้ร้ายชิงฉกหรือตกหาย
เขาจะหาใช้ให้ได้ตั้งถา

ตกแต่งกายถุกน้อยสายสร้อยสน
มักเกิดผลแรงร้ายเมื่อปลายมือ
จะละลายศูนย์ไปมิใช่หรือ
ที่เชื่อถือก้อย่าให้ยืมไปเลย

Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 19)

5. ให้คำนึงถึงกำลังในการจ่ายหนี้ ผู้แต่งแนะนำว่า ก่อนที่จะหยิบยืมเงินผู้อื่นให้ คิดถึงกำลังของตนด้วยว่า หลังจากยืมแล้วจะสามารถใช้เงินคืนเขาทั้งหมดได้หรือไม่ หากทำไม่ได้ก็ไม่ควรยืมของเขา ให้ตระหนักว่า การที่เขาใจให้หยิบยืมเงินทอง นับว่าเขามีบุญคุณต่อเราที่ช่วยเหลือเราในยามได้รับความเดือดร้อน เราจึงควรรักษาไมตรีนี้ไว้ ไม่ทำให้แตกสลายไป เพราะมีเรื่องของเงินมาเกี่ยวข้อง ดังนี้

เมื่อไม่มีทางได้มาใช้เขา	ไม่ควรเอาของท่านทำหั่นหุน
การที่เราขาดเหลือท่านเจือจุน	นับเป็นคุณล้นฟ้าหาไม่มี

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 2)

6. ให้เก็บเงินสดติดตัวไว้เสมอ ผู้แต่งกล่าวว่า สังคมสมัยที่แต่ง คนนิยมซื้อทองเก็บไว้แทนเงินสด เมื่อประสบปัญหาเรื่องเงินจึงนำทองไปจำนำ ซึ่งมีแต่ทำให้ขาดทุน เพราะโรงจำนำมักจะตีมูลค่าหรือกำหนดราคาของทองต่ำกว่าที่ซื้อมาจากร้านขายทอง จึงควรพกเงินสดติดตัวไว้ดีกว่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สงวนทรัพย์ให้ไว้ดีกว่า	เมื่อโรคาจะได้ใช้สมใจหมาย
ได้ให้แพทย์ชำระรักษากาย	ท่านหญิงชายควรจำที่รำพัน
เธอมีทองแต่งสวยเกิดป่วยไข้	ต้องเข้าไปโรงจำนำดูขำขัน
ซื้อยี่สิบหยิบมาจำนำปล้น	ยี่สิบนั้นอย่าหมายว่าได้มา
สิบสี่บาทขาดทุนพ่อคุณเอ๋ย	อย่าซื้อเลยเงินมีไว้ดีกว่า
มีเท่าไรใช้เต็มตามอัตร	ซื้อทองมาขายฟาดต้องขาดทุน

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p.10)

7. ให้ขายสดดีกว่าขายเชื่อ การขายเชื่อ คือ การขายสินค้าให้แก่ลูกค้าโดยยังไม่ได้รับชำระค่าสินค้าในทันทีที่ลูกค้าซื้อสินค้า แต่มีการกำหนดวันชำระเงินไว้อย่างชัดเจน ส่วนขายสด คือ การขายสินค้าให้แก่ลูกค้าโดยพ่อค้าได้รับเงินสดทันที ผู้แต่งแนะนำว่าหากขายสินค้าควรขายสดดีกว่าขายเชื่อ เนื่องจากการขายเชื่อโอกาสที่จะเสียเงินมีสูงมาก บางครั้งลูกค้าก็หนีหนี้ไม่ยอมจ่าย จะติดตามทวงก็ยาก มีหน้าซ้ำ การบริหารจัดการเรื่องเงินก็ยาก ในขณะที่การขายสด แม้ได้กำไรน้อย แต่ก็ได้เงินอย่างแน่นอน สามารถนำเงินไปต่อประโยชน์ได้ทันที จึงแนะนำให้ขายสด ป้องกันการเป็นหนี้ในอนาคต ดังนี้

ขายของเชื่อเปื้อใจไม่เปนผล
แพงเท่าไรไม่ต่อเจ้าคอดพาล
เห็นว่าหมูขี้ขึ้น ๆ หวังกินเปล่า
ขายเชื่อแรงแพงดีไม่มีคุณ
ถึงขายถูกเงินสดอย่าลคละ
ทุกวันนี้มีมากยากนิยม
หากเขาหลบแล้วเราเอาที่ไหน
เราขายถูกเงินสดทดเข้ามา
ถึงหากเขาไม่หนีไม่มีให้
ที่เราคิดคงไม่สมลั้มทั้งยีน

คนที่จนมักจ้องมาปองผลาญ
ไม่มีกรรมหมายมาตราบเรื่องขาดทุน
นิจจาเจ้าใจเจียวช่างเฉียวคุณ
มักพาทุนเราลอยไปตามลม
ขายเถอะนะสร้างทุกข์เป็นสุขสม
ขายเชื่อชมได้แพงแรงราคา
ต้องศูนย์ไปเปล่าแท้แน่นักหนา
จะดีกว่าศูนย์ไปมีได้คีน
เราจะไปฟ้องหาทำฝ่าฝืน
ไม่ได้คีนเคหาตอกอย่าเลย

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p.31)

8. ให้ประกอบอาชีพสุจริตที่ไม่ทำให้เสียทรัพย์ ผู้แต่งแนะนำว่าถ้าไม่ต้องการให้มีปัญหาเรื่องเงินให้ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ค้าอาวุธที่ใช้ทำร้ายกัน และไม่ค้ายาเสพติด เพราะหากถูกจับจะเสียทั้งเงินทองและชาติอสิรภาพ มีหน้าซ้ำ ยังทำให้คนใกล้ชิดพลอยได้รับความเดือดร้อนไปด้วย ดังนี้

หากจะขาย ๆ ของที่ต้องห้าม
จะพลอยทุนหมุนเข้าล้างในธาร
คือสุรยาพิษมีตป็นขวาน
เปนเครื่องบาปหยายยิ่งทุกสิ่งอัน
ผลเหล่านี้มีก็ไม่บริสุทธิ์
จะทำทานทำไปมิได้บุญ

ก็ไม่งามดอกทำนตามบัญญัติ
อย่าพ้องพานของห้ามตามร่ำพัน
เครื่องก่อการปาณาต้องอาถัน
เครื่องเหล่านี้อย่าค้าหาพ้อคุณ
เพื่อนมนุษย์เร่งจำสน่าสนุน
ซ้ำขาดทุนเสียเปล่าไม่เข้าการ

(Proverbs for Money Borrowing Protection p. 28)

9. ให้เกรงกลัวต่อบาปกรรมที่ทำไว้กับผู้อื่น ในทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าการไม่ใช้หนี้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ที่ยืมว่าเป็นอย่างไร หากยืมแล้วสามารถผ่อนชำระได้ แต่มีเจตนาที่จะไม่จ่ายเจ้าหนี้ เท่ากับนำทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน ชื่อว่า มีเจตนาทุจริต เป็นบาป เป็นอนินนาทาน เป็นอกุศลกรรม (Padern, 2019, June 14) เรื่องสุภาชิตยืมเงินก็กล่าวตรงกันว่า ผู้ที่ยืมเงินแล้วไม่คืนจะตกนรก มีแต่คนสาปแช่ง ดังนี้

ผิดเมื่อนั้นเมื่อนี้ฟ้าสีฟ้าผ่า
คำเช่นนี้มีขุมไม่นุ่มนวล
ขึ้นเชื่อคนปั้นน้ำคำหลอกล่อ
หลงเชื่อถ้อยพลอดเคล้งเลยเตงโตง
ที่เป็นคนสิ้นคิดจิตต์ลามก
เข้าที่ไหนใช้กลบประจบประแจง

วายชีวิตคนรกระหกรวน
บอกกระบวนอยู่ว่าข้าจะโกง
เข้ากรอกหม้อจะไม่มีที่ในโอ่ง
ชนิดโกงพุดตสลดแรง
ขุมนรกปนร้อนไม่เพื่อนแฝง
ใครจะแข่งใครจะดำข้าไม่กลัว

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 27)

10. ให้มุ่งสร้างความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ผู้แต่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ทำงานก็หวังความก้าวหน้า ดังกลุ่มคนที่ทำงานในหน่วยงานรัฐที่หวังการเลื่อนขั้นเงินเดือนเพื่อนำเงินไปซื้อความสุขให้แก่ตนเอง ผู้แต่งจึงเสนอแนะวิธีการเลื่อนขั้นเงินเดือนว่า ให้ขยันทำงาน ให้เคารพกฎระเบียบของที่ทำงาน ไม่เป็นพวกเข้าชามเย็นชาม มาสายกลับก่อน แอบเลี้ยงงาน และให้มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน ดังนี้

พ่อทำงานการหลวงทั้งปวงสิ้น
พ่อจงถือชื่อสุจริตธรรม
อย่ามาสายกลับวันมันไม่เหมาะ
อย่าเลี้ยงงานท้าวไทเลยไม่ดี
อย่าขึ้นชื่อค่ากฏบทบังคับ
ใครตั้งจิตต์บิดเบี่ยงชอบเลี้ยงงาน
เราทำดีทราบहुท่านผู้ใหญ่
รังเกียจการท่านคงไม่การุณ

ท่านให้สินจ้างพ่อเป็นข้อขัน
อย่าโกงวันเวลาแลนาที่
อย่าเที่ยวเลาะมุดเมียงออกเลี้ยงหนี
ถือเอาที่ทางเรียบระเบียบการ
ตามลำดับราชกิจประดิษฐาน
เห็นไม่นานานบุญปลุกจะถูกลุกลยศ
คงขึ้นให้เงินเดือนเลื่อนเป็นขุน
อาจจะดุยศเราออกจากนอกงาน

(Proverbs for Money Borrowing Protection, p. 36)

บทสรุป

การศึกษา “สุภาชิตกันยืมเงิน : หลักคำสอนสำหรับแก้ปัญหาเรื่อง “หนี้” จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง” ทำให้เห็นว่า เรื่องนี้ผู้แต่งให้หลักคำสอนที่เหมาะสมทั้งแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้เมื่อประสบปัญหาเรื่องหนี้สิน ทั้งนี้ก็เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับ “หนี้” เกิดจากการไปยืมเงินจากคนใกล้ชิดแล้วไม่คืน เพราะเห็นว่าสะดวก และเพื่อนมักไม่คิดดอกเบี้ย สุดท้ายก็ทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเดือดร้อนเมื่อต้องใช้จ่ายเงินบ้าง ท้ายสุดปัญหาที่ตามมา คือ การสูญเสียมิตรภาพที่ดีไป ผู้แต่งจึงแนะวิธีปฏิบัติตนของเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เช่น วิธีป้องกันเพื่อนยืมเงิน และแนวทางการดำเนินชีวิตให้อยู่รอดโดยไม่เป็นหนี้ ซึ่งถือว่าเนื้อหามีความทันสมัยเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบันที่คนมีปัญหาระหว่างกันมาก ทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ หากเป็นหนี้ในระบบอาจไม่เกิดผลกระทบต่อเจ้าหนี้สัก เพราะสามารถใช้กฎหมายติดตามหนี้ได้ และไม่ต้องกลัวสูญเสียมิตรภาพ เพราะไปกู้ยืมจากคนภายนอก แต่หากเป็นหนี้ที่มาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น จากคู่รัก เพื่อนญาติพี่น้อง ซึ่งมักเป็นหนี้ที่มาจากการเอ่ยปากหยิบยืม ไม่มีสัญญารองรับ นอกจากสัญญาทางใจ ถือว่าเป็นปัญหาที่แก้ยาก หลายคนยอมเสียเพื่อนที่ดีที่สุดไป เพราะไม่ได้เงินคืน บางคนเกิดอาการเจ็บใจที่เห็นภาพลูกหนี้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย แต่ไม่คืนหนี้ เมื่อโกรธแค้นก็ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากการทวงหนี้ ปัญหาการฟ้องร้องที่ไม่มีวันจบสิ้น ดังนั้น คำแนะนำของผู้แต่งที่มีอยู่อย่างหลากหลาย จึงน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม เพราะบางครั้งการให้เพื่อนยืมเงินถือว่าการทำร้ายเพื่อนด้วย เป็นการบ่มเพาะนิสัยมักง่ายเคยชินให้แก่เขา จึงควรให้บทเรียนแก่เขาด้วย

อนึ่ง บทความนี้มุ่งศึกษาหลักคำสอนสำหรับผู้ที่มิมีปัญหาเรื่องหนี้สินจากวรรณกรรมคำสอนภาคกลางเรื่องสุภาชิตกันยืมเงินเท่านั้น จึงเสนอแนะให้ศึกษาคำแนะนำจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อจะได้เห็นมุมมอง แนวทางแก้ปัญหาของคนในสังคมที่หลากหลายมากขึ้น อย่างน้อยก็ทำให้เห็นปัญหาของคนไทยที่เกิดจากการเป็นหนี้ ซึ่งเรื่องนี้โดยภาพรวมปัญหาส่วนหนึ่งมาจากความยากจน ปัญหาจากนิสัยส่วนตัว และวัฒนธรรมทุนนิยมที่ส่งผลต่อคนในสังคม ซึ่งอาจต้องหาแนวทางการแก้ปัญหาหันต่อไป

References

- Choochuay, S. (2003). *Searching for happiness and quality of life: A case study of different-aged views* [Unpublished master's thesis]. Mahidol University. [in Thai]
- Money hub. (2019, June 14). *Good debtors, satisfied creditors*. <https://moneyhub.in.th/article> [in Thai]
- Padern. (2019, June 14). *Asking about being in debt*. <https://www.dhammahome.com/webboard/topic/21110> [in Thai]
- Sanook. (2019, June 14). *Rules of borrowing money from friends*. <https://www.sanook.com/money/348145> [in Thai]
- Santiprapha, W. (2019, October 6). *Thai people are in danger of being in debt*. <https://www.thaipost.net>. [in Thai]
- Thaipost. (2019, June 14). *National Bank warns about household debt problem including retired men: A hard task of people aged 30-35 years*. <https://www.thaipost.net/main/detail/35767C> [in Thai]
- Uppathampanont, J. (1928). *Proverbs for Money Borrowing Protection*. Ratcharoen. [in Thai]